

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT (NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Vår ref.: 2024/8386-13

Deres ref.: 202303971-8

Dato: 15.04.2024

Krav om supplerende arkeologisk registrering – Ny Eiker transformatorstasjon - Konesjonssøknad

Vi viser til brev av 20. februar 2024 om høring av konesjonssøknad for nye Eiker transformatorstasjon, og til dialogmøte med NVE og Statnett den 25.03.2024. Det har vært dialog og korrespondanse med Statnett i saken siden 2021. Viken fylkeskommune gjennomførte arkeologiske registreringer i område for ny transformatorstasjon med adkomst, høsten 2023. Et nærliggende areal mot øst ble arkeologisk registrert i 2021. Undersøkelsesplikten etter kulturminneloven §9 er oppfylt for disse områdene og det ble ikke påvist automatisk fredete kulturminner her.

Konesjonssøknaden på høring omfatter i tillegg til selve transformatorstasjonen med ny adkomstvei også en rekke andre midlertidige og permanente tiltak. Dette er tiltak som ikke tidligere har vært vurdert av kulturminneforvaltningen. Det legges opp til permanent ombygging av ledningstrasé, samt rivning av eksisterende ledningstrasé, permanente og midlertidige anleggsveier, og ulike typer av rigg-, deponi- og anleggsområder. For hoveddelen av de nye omtalte tiltakene, er ikke undersøkelsesplikten etter kulturminneloven §9 oppfylt.

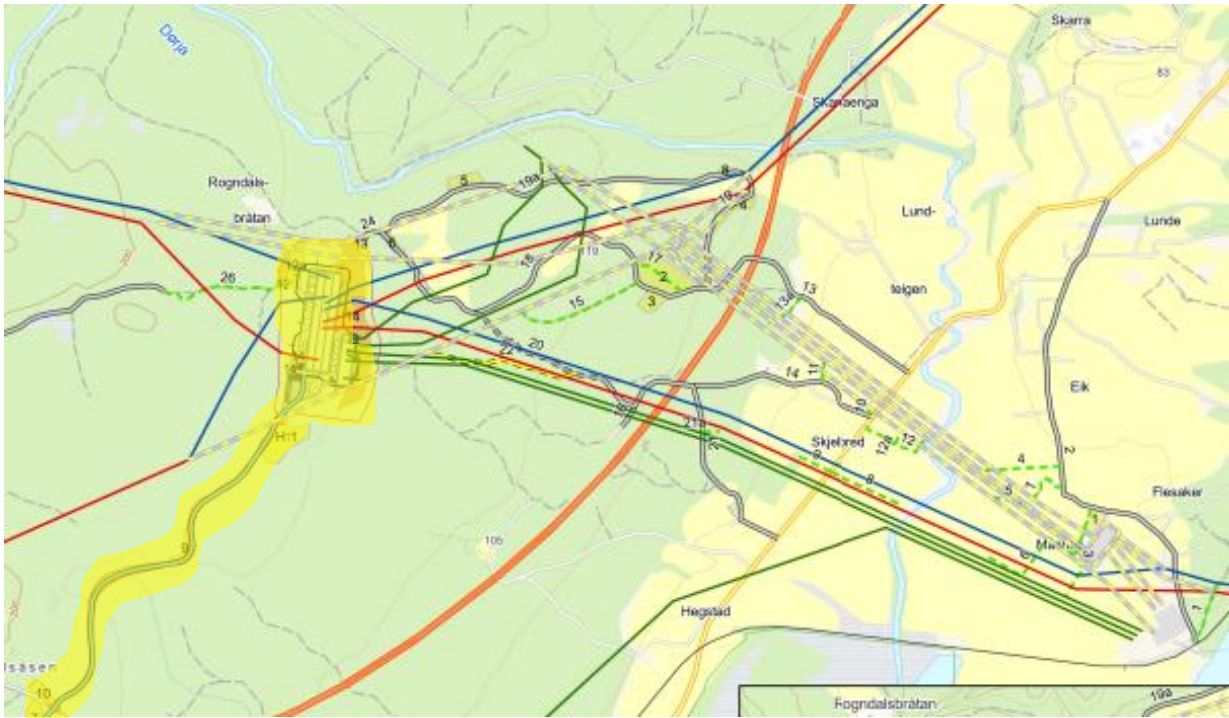
Det er ikke kjent automatisk fredete kulturminner innenfor området for nye ledningstraséer og der eksisterende trasé skal rives, samt innenfor områder til midlertidige og permanente tiltak vist på høringskart. Anomalier på lidar-kart, kjente funn i nærområdet og de topografiske forhold tilsier at det er potensial for å gjøre funn av automatisk fredete kulturminner her, både i utmark og under dyrket mark. Det vil derfor være behov for å gjennomføre supplerende arkeologisk registrering. Kravet er hjemlet i kulturminneloven § 9. Utgifter til slik granskning må dekkes av tiltakshaver jfr. kulturminnelovens § 10.

Dette brevet tar kun opp forholdet til arkeologiske kulturminner/automatisk fredete kulturminner. For andre innspill fra Buskerud fylkeskommune viser vi til eget brev.

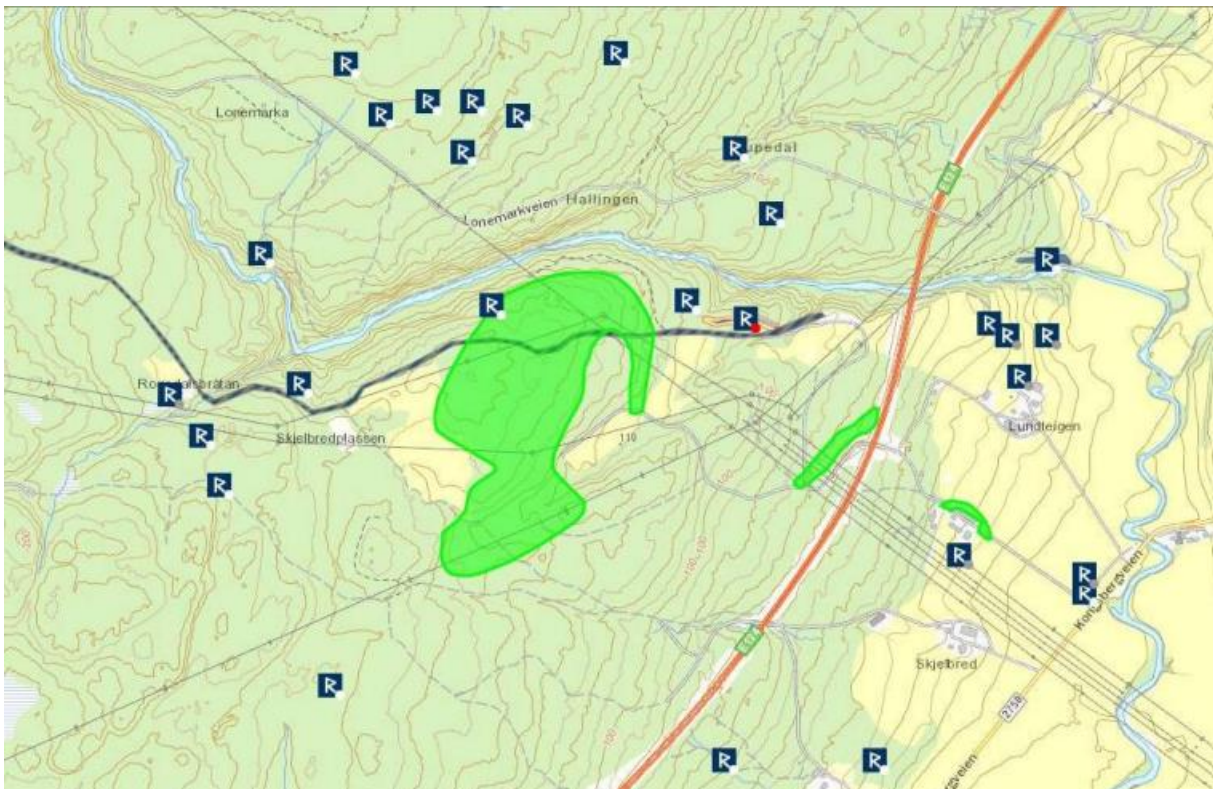
KULTUR kulturarv

Postadresse: Postboks 3563, 3007 DRAMMEN
Besøksadresse: Hauges gate 89, 3019 Drammen
Telefon:

E-post: post@bfk.no
Internett: www.bfk.no
Org.nr.: 930580260

Figur 1: Utsnitt fra konsesjonssøknaden som viser permanente og midlertidige tiltak tilknyttet ny Eiker transformatorstasjon. Den arkeologiske registreringen i 2023 ble foretatt i areal omtrentlig avmerket med gult.

Figur 2: Utklipp fra Askeladden, Riksantikvarens kulturminnedatabase med registreringsområdene fra 2021 merket med grønt, før registrering.

Potensialet for funn av automatisk fredet kulturminner innenfor tiltaksområdet.

Det er kjent et automatisk fredet veifar, ID170384, nord for eksisterende vei nr. 8 på søknadskartet. Veifaret ble kontrollregistrert ved den arkeologiske registreringen i 2021 og må ivaretas i den videre planleggingen. Det er også kjent flere løsfunn, spesielt fra jernalder, innenfor og tett ved tiltakene i dyrket mark. Nær eksisterende ledningstrasé og tunet på Skjelbred er det funnet en skafthulløks fra yngre steinalder, ID174273. Ved eksisterende enkeltlinje over Flesaker, er det påvist en ildslagingstein fra eldre jernalder, ID127460.

De siste år har det vært et stort tilfang av løsfunn fra dyrket mark fra jernalder i denne delen av Øvre Eiker, funnet med metallsøk. Rett nord for tiltakene på Flesaker er det blant annet funnet en del av en ryggknappspenne fra merovingertid og flere spenner og beslag fra tidsperioden. Dette er svært rike funn som kan peke på områdets sentrale betydning tilbake i forhistorien. Lidarsøk viser det som kan være en hittil ukjent gravhaug i skog på Flesaker. Det kan være flere spor etter aktivitet fra jernalder i skogen i området merket med grønn stiplet linje for terrengtransport 1 på kartet til konsesjonssøknaden. Vår vurdering er at det er et høyt potensial for funn av bosetning/aktivitetsspor under dyrket mark i området generelt, men spesielt mellom dagens transformatorstasjon på Flesaker og elva Dørja.

I utmarksområdet er det kjent et høyt antatt kulturminner fra nyere tid i form av spor etter husmannsplasser og kullmiler. Lidar, høydekart, viser anomalier som kan være spor etter kull- og jernproduksjon fra jernalder/middelalder. Dette må avklares ved en arkeologisk registrering.

Like nordvest for den nye transformatorstasjonen ligger den tidligere husmannsplassen Rogndalsbråtan. Her er det gjort funn av en skafthulløks og en flintsigd (C28741, ID77151). Ifølge G. Reitan (2005) kan funnene stamme fra en hellekistegrav. Selve husmannsplassen kan, ifølge Eiker arkiv, spores tilbake til 1700-tallet, men gravfunnene viser at det kan være spor etter langt eldre jordbruksbosetning i området.

Deler av utmarksområdet har også potensial for strandbunden aktivitet/bosetning fra steinalder. Det vil bli prøvestykket med spade på den supplerende arkeologiske registreringen på aktuelle flater.

Før vi kan uttale oss til det samlede arealbeslaget beskrevet i konsesjonssøknaden, må vi derfor gjennomføre en supplerende arkeologisk registrering, jf. kulturminneloven § 9. Vi forventer derfor tidlig dialog med tiltakshaver om de resterende områdene slik at i kan planlegge registreringer i god tid før anleggsstart.

Registreringsmetoder

Den arkeologiske registreringen vil bli gjennomført ved bruk av flere ulike metoder.

Maskinell sjakting

Sjakting med maskin i dyrket mark er en søkemetode der matjordlaget blir fjernet i ca. 3 m brede sjakter. På denne måten kan en påvise spor av forhistorisk aktivitet som ikke er synlig

på dagens markoverflate. Metoden er godt egnet for å finne kulturminner, som for eksempel rester etter gårdsbosetning og gravleggelser.

Prøvestikking

Søk etter steinalderbosetninger i utmark vil i hovedsak bli gjort ved prøvestikking. Med en spade graves mindre prøveruter; ca. 40 x 40 cm. Rutene har varierende dybde der regelen er at man graver til man støter på berg eller steril undergrunn. Massen i prøverutene blir såldet for eventuelt å påvise tilvirket steinmateriale, særlig flint. Denne metoden innebærer kun små terrenginngrep, ettersom stikkene fylles igjen forløpende.

Overflatesøk

Overflatesøk i utmark er å gå systematisk gjennom planområdet og se etter automatisk fredete kulturminner som er synlige på overflaten. Det kan være aktuelt å avtorve med spade for å bekrefte en anomali som et kulturminne eller for å ta ut dateringsmateriale.

Alle automatisk fredete kulturminner vil bli målt inn av fylkeskommunen. Den arkeologiske registreringen vil bli sammenfattet i en rapport.

Videre saksgang

Dersom det under registreringen blir gjort omfattende arkeologiske funn, bør en forsøke å ivareta disse gjennom justering av tiltak/anleggsbelte. Hvis tiltakshaver ønsker å utnytte arealet der det ligger fredete kulturminner, må tiltakshaver søke fylkeskommunen om dispensasjon fra kulturminneloven. Ved omfattende arkeologiske funn, skjer dette vanligvis under forutsetning av at det foretas en arkeologisk utgravning før tiltakene realiseres. I de fleste tilfeller vil utgifter til arkeologisk utgravning bæres av tiltakshaver, jf. kulturminnelovens § 10.

Fylkeskommunen kan i enkelte tilfeller frigjøre enkeltliggende kulturminner av vanlig forekommende type. Dersom det blir aktuelt å benytte seg av dette i gjeldende planområde vil vi ta kontakt under registreringen for å avgjøre om eventuelle registrerte kulturminner kan undersøkes med det samme. Forutsetningen er at dette skal skje innenfor gjeldende budsjett, og skal ikke overstige to dagsverk i felt og to dagsverk til etterarbeid. Kulturminnene vil da bli frigitt uten krav om ytterligere arkeologiske undersøkelser senere.

Omfang og budsjett for arkeologisk registrering

Utgifter til arkeologisk registrering vil bli belastet tiltakshaver, jf. kulturminnelovens § 10.

Budsjettet for den supplerende registreringen vil bli utarbeidet i henhold til Riksantikvarens retningslinjer for budsjettering og gjennomføring av arkeologiske registreringer¹.

¹ [\(Microsoft Word - Veileder \247 9 2016-11-14.doc\) \(riksantikvaren.no\)](#)

Vi gjør oppmerksom på at budsjettet vil inkludere utgifter til gravemaskin med fører. Det er opp til tiltakshaver å bestemme om det er fylkeskommunen eller tiltakshaver selv som skal stå ansvarlig for å inngå avtale om gravemaskin. Dersom tiltakshaver selv ønsker å inngå avtale med maskinfirma, blir denne posten tatt ut av vårt budsjett. Faktura sendes i stedet direkte fra maskinfirmaet til dere. Det er i så fall viktig at dere er oppmerksomme på følgende utstyrskrav: Budsjettet vil baseres på at gravemaskinen er minimum 12 tonn, og har rotortilt. Det er nødvendig med en skuffebredde på minimum 1,1 m, og skuffen må ha flatt skjær. Dersom det brukes en mindre maskin vil arbeidet bli mer tidkrevende og mindre effektivt, og budsjettet må justeres opp. Vi bemerker at påvisning av kabler og rør skal foretas før oppstart av registrering. Normalt legges dette ansvaret til graveentreprenøren.

Vi ber dere melde fra om eventuelle endringer av tiltaksområdet eller annet som kan påvirke kostnadsoverslaget. Ved vesentlige uforutsette forhold kan det være nødvendig å foreta budsjettjusteringer. Slike forhold kan for eksempel være utvidelse/innskrenking av planområdet, sesongmessige utfordringer som følge av for eksempel frost eller snø, og som sinker arbeidet, manglende oppfylging fra tiltakshavers side av avtalte forhold knyttet til hogst, slått/innhøsting eller lignende, eller manglende tilgang til (deler av) planområdet.

Arkeologiske registreringer krever at det er snø- og frostoffritt, og utføres ikke om vinteren. Det er viktig at det tas høyde for dette i videre planlegging av tiltakshaver.

Detaljer av supplerende arkeologisk registrering

Fylkeskommunen mottok digitale filer over planlagte tiltak utover transformatorstasjon og adkomstvei fra Statnett, den 5.04.2024. For å budsjettere en supplerende arkeologisk registrering må fylkeskommune få en bestilling fra Statnett som omfatter alt areal som vil bli berørt, det fullstendige tiltaksområdet.

Konsesjonssøknaden beskriver at det i tillegg til etablering og/eller bruk av permanente anlegg for transport (veier og baseplasser) vil være behov for noe kjøring i terrenget, utenfor klausuleringsbeltet for ledningen (side 9). Det nevnes videre at det stedvis kan være nødvendig med noe graving og tilrettelegging for å muliggjøre terrengtransport. Det vil også bli utført nødvendig skogrydding i ledningstraséen.

I utmark under linjene, både den som skal rives og den som skal bygges, mener fylkeskommunen det vil være nødvendig å registrere hele byggeforbudsbeltet, da dette trolig vil bli likt ryddebeltet for skog i etterkant. Rydding av skog kan komme i konflikt hittil ukjente automatisk fredete kulturminner. Graving og terrengtransport i utmark utover areal i søknadskartet må detaljeres før vi kan budsjettere en arkeologisk registrering i utmark.

For å budsjettere en arkeologisk registrering i dyrket mark må fylkeskommune få en bestilling fra Statnett som omfatter alt areal som vil bli berørt. Konsesjonssøknaden viser til at mastene ikke er prosjektert enda, og at dette detaljeres i neste fase. Søknadskartet viser grønne

stiplede linjer som areal for terrengtransport. Vi trenger mer informasjon om arealbeslag i dyrket mark som omfatter alt av anleggsområder, det vil si alt areal som tillates fysisk berørt i forbindelse med arbeidet. Dette må inkludere areal til f.eks. lagring av masteelementer og areal til kjøring med anleggsmaskiner.

Fylkeskommunen imøteser videre dialog med Statnett i saken. Vi deltar gjerne i dialogmøter på Teams hvis det er ønskelig.

Med vennlig hilsen

Håvard Hoftun

Fagleder arkeologi

Anne Herstad

Rådgiver arkeologi